9-14

ر عبدالمجيد غفوری‌نڭ

ملت محبتی

نام اشعاری

---

22 МАР 1937

Б. А. S. S. R.
Научная би...
БАСС

КАЗАНЬ.
Электро-типографія Шарафъ.
1907.

Национальная библиотека
имени Ахмет-Заки Валиди

قزان،
شرق مطبعه سی
١٩٠٧ یلده

تاتار ملتینڭ لسان حال ایله شکایتی

ایچم قایغو ایدر آه واه لسانم
بو حسرتنی قلمدر ترجمانم
«کشی حالن کشی بلمز» دیگانلر
نیچون حسرت چیکر بنم بوجانم؟
غافل اولمای اورندن قوزغالورغه
بنی مجبور ایدر ابدی زمانم
بو کونلرده قولمده قالمقان هیچ
نه استرخان، نه بلغار، نه قزانم

جهانده بندن احقر هیچ کشی یوق
بنی قرغان! بنی قرغان! توغانم

زوال یوق دیب فکر ایتدم بن احمق
قایه کیتدی؟ کوزال خان ایله خانم

اوزون ساچکه مسخر بولدی بونلر
بونی کوروب تغیر ایتدی قانم

عاجز اولدم آیاققه باصا آلمای
یانه، یانه آغرمش ایکی سانم

دیئم دنیا پراکنده اولیدر
قولمده قالدی یالغز بو ایمانم

او۲) ملکت ایله کتمش دخی غیرت
قولمده قالمامش غیرت نشانم

بو کونلرده میکا مخصوص وطن یوق
مقام اولمش شو دشمانغه مکانم

قچان بتار تاتارنك آه زاری
قولمده قایده یوق، کوبدر زیانم.

۲) او، شو کلمه‌لری بزم هوام تاتغه اول، شول کلمه‌لری اورنغه استعمال ایتەلور بسو کوند، ادبی دیه تعبیر ایتدکمز عمومی محررلر اوشبو کلمه‌لرنی اکثر استعمال ایتدرلر. شاید مرحوم آقلانه محرك.

۱

جهان هر کون بزه قیلور افاده
ولکن نورمه تیك! قیل استفاده
قولاق کوزسز بصیرتسز بولودن
خداغه هر ساعت قیل استعاذه
فولکدن کینمش اویله بویله شوکت
قیلورغه اجتهاد اینگل اعاده
بو شوکتنك لواسین قولغه آلمق
توفق ایلمشدر اجتهاده
شو معشوقه جانین فدا ایلینلر
کوروب بلدك ایرشدیلر مراده
شولای۲) اولمق سنگا هم بیك وقتدر
اگر قیلساڭ مرادگنی اراده

---

۲) شولای، بولای کلمه‌لری شویله بویله صورتنده یازلور بزم خلق آره‌سنده، شولای، بولای، ترکلرده شویله‌بویله دیه استعمال ایدلور، بزم عزته وادبی کتابلرده هم شویله استعمال ایدلور.

جمیع مقصودلری قولده ایده‌مز
دوام ایتساڭ جهالتل جیاده
کوڭل آلماسینی۲) آلماس ایدرساڭ
نگی آلماسدن آرنور اول بهاده

۲

شعرنڭ اکثری، دوسلر خیالدر
خیاللر حق بولو هم احتمالدر
ترقی‌در بو انساننڭ صراوی
ترقی ملته بر بخشی حالدر
کیره‌ك دیمك علم، هنر، معارف
ترقیگه کروگه بر مثالدر
تاتارلرنڭ شو کونده اتحادی
کیلاچك کون اوچون بر بخشی فالدر
بو ملتنڭ اوز آره اتفاقی
بوتنلرگه کورنگان زور قورالدر

۳

هر کشی اوز مسلکم دیر
باشقه‌لرنی سب ایدر

۲) بر نچی‌سی آلیو، ایکنچی‌سی آلماس طاشی معناسنده‌در.

بوبله اولسه ابن انسان
اصلاحی ممکن دگل
باطل ایله حق قاتشمش
فرق ایدو مشکل ایرر
کافری کوبدن کافردر،
مؤمنی مؤمن دگل
بو کونی قیلغان فکرلر
ایرنه نورنڭ یوق اولور
بنده‌لر بو فتنه‌لردن
بر ساعت امین دگل
شعرم ایله بو جهانی
سب ایدوب آلسدم اوچم
بو جهانی سب ایدوچی
دنیاده بر مین دگل
اوشبو کونده ظالمه هم
مظلومه یوقدر طنچ
بو وقتده بر ظالمنڭ
بهاسی بر تین دگل

۵

٤

شعرنی قصد ایتماسه‌گز
اجتهاد ایتمز کشی

غالب اولماز من دیه بلـ
سه جهاد ایتمز کشی
حسرتی یوق، مالی کوب هم
چیکمـه‌سه قایغو الـم
باشقه کشی بویله قالسون
حقنی یاد ایتمز کشی
ملتنك عشرتده اولسون
بول اوزك شونده نلق
کندی محنت کورمابنچه
غیری شاد ایتمز کشی
قلبنـه حـد کروب من
من دیبوب قیلسه فکر
باشقه‌لرغه زور سعادت.
نی مراد ایتمز کشی
دنیاده هر بر صابرنك
صبری‌نـك مقداری بـار
ایك آغر حال کورمابنچه
اخذ داد ۲) ایتمز کشی

۵

بیك یـنگل طریق ایله بن
مقصودم تـابمق بـولام

---

۲) اخذداد اوچ آلمق، باشقلردن حقنی صورامق.

اولسه مانع بو بولمده
بر طرف آتمق بولام
مقصوده بنمك بنكل
دگل ایمش بو دنیاده
ایندی مقصودم اوچون آ-
غولری تانمق بولام
بن خلقنی «عقلی یوق» دیب
شلته قیلمق استهسام
بن آلار قاشنده آلار—
دن‌ده کوب احمق بولام!
ترتیبی یوق بو کبنش نك
انکار ایتمز هیچ کشی
بویله حالن دنیانك
کوروب اوزم آصمق بولام!
جانیمه تأثیر ایدوب کوب
تورلی حاللر کیلماکی
باش آلوب بو برده تورمای
بر طرف قاچمق بولام!
شونده‌ده قویماز قاچوغه
ملتم برله وطن
بر وقت بخشی بولور دیب
کرنگلیمی آچمق بولام.

بر كشی ناز نعمت اچره
بر كشی، نا یمز طعام
هر بری بولسون نیگز دیب
آچونرم یاصمق بولام
بر كونمده، بر ساعت
شادلق كورو نصیب دگل
قلبمك یانقان اونینه
كوز یاشم ساچمق بولام!

٦ (١)

ایناتمزلق، آدم كورمز-
سه، كیلدك بر عجب حاله
بو دنیاده بزم كبی
حقیر هیچ برده ملت یوق
عصرلرچه كوروب خورلق
تاتارده قالمغان غیرت

١) اوچنچی نورلی وزن ایله اوقلور، شاعراوقوچیلر بونی ملاحظه ایتارلر. بزم تاتار تلنده‌گی بعض شعرلرنی علم عروضغه تطبیق ایتو آغر بولغانلقدن، بو علم حاضر آرامزده معروف اولنمدقندن قایسی بعردن ایدگی یازو وقتی كیلور. تلمزنك ادبیاتی كمالاتكه ایرشور. تدریجی صورتده بزمده شعرمز شو علمه تطبیق ایدلور. هم اوقوچیلرده بلوب اوقورلر.

دولت غیرتندن باشد ۲)
قه بزلرده هیبت یوق
بزم نعش کنجلر بیله
دیلر آلارنی قمت دیب
بزم آلار قاشده هیچ
ایکی تیین لکده قیمت یوق ۳)
دهقل بولعاچ نه چون بزنی
عربلر دیمه‌سون وحشی
آلار مزنی یارانورلیق
بزم ملتده زینت یوق
آلار هر خون نمسه‌ده،
بزم ملت تندیده
عاقل اوسه برادرلر
آلارده بحثی نیت یوق.
کیره‌ك آنده، کیره‌ك بونده،
مسلمانلر قسلعانلر

۲) [illegible]
وقت تصادف ایدلوره دقت ایله.

۳) [illegible]
تشدیدسز یازلور.

برم کورگان حقارندن
آغر، دنیاده ذلت یوق
یهودیلر نوسده آر
بو کونلرده ده پادیبر
صرر کوردك جهاندن
نوسده برده فنت یوق
اوفوجیلر پالعسه ده
مجید سوری ایدر تکرار
نیچه یارسق، حیالندن
تورن برلرده علت یوق
علم آرقاسیده آسلار
بروب ربت باطل اثده،
برم شوملق نبوت دیبکه،
مدنس دیبکه عرب یوق

٧

آسلاری حیرمان ناب
میبی آغان تاتارلرنك
سالاریه بسنك! آه
لارك حالی اسارتده
مقدمده آلار جاهل
بولوب برگه اسیر ایدی

بزی ابدی اسیر ایدن
بونه شو بر جهالتدر.
سعادتسز او ملتدر،
بو کویده‌کی سعادتی
علم، هنر، معارفدن
حاصل بولمش سعادتدر
والکن بو زمان بوزمش
بزه هم ابلاوربر کون
جهانده هر سعادتلر
موقت بر سعادتدر.
اوروناولکن کورب، باشنه
ظلمی نور حقیر کورمك
خیرك وحشی، کیره‌ك عالم
بی انسانده عادتدر.
آلارسك هر جنایتی
تمدن پرده مستوردر
تمدن بو، دیه بیهان
هر اشلری جنایتدر!
عدالت دعواسن سیدی،
وکر اول عدالتمر
آصوب کیسمش، ظلم بیسو
اوترمکدن عارتدر!

بى انسن عقل من دير
ولكن آنلارنڭ حالى
قوياش، آيغه، اوزى كبك
بر اساسغه عبادتدر.
خدای بلمگاندن صوڭ
بولارده قالمغان قورقو
كيلاچكده بولارنى قور-
قدر كورنلر قيامتدر
بزم امثالمز بر كون
ابدرلر حالمزن هدا
هدك هدا ابدرساڭ دوس،
ابدر وقت بو ماعندر.

٨٠ - نچى

هر كشى‌نڭ اوز نسبه يتسه كوچى،
درجه‌دن قورى قالاس موندای كشى.
كشى‌نڭ مافقيه دايل بولور
هر وقت حق‌نى ايل قبعن اشى.
بشه‌لرى تيكشروچى خوب بولسه‌ده
آز بولور اورن اوزى تيكشروچى
ربالدن تشفه نرسه كوره آلماس
ويلقسز اويدب كوب تيك يوروچى

تنكامی بو دنیاده عقسولر
اوزن اوری اس ست تیك كوروجی
درجه هم چاماسیی بمابحه
قالده بواسه شول طرفده یوگرودی

اوبلامای، روراشری اشلاب قوبوب
وقت اورعاج میعان اشكه اوكوبوچی
ایاك اوّل اور اورگی بجشی صولاب
موبدن صوغ مسبكه بول كتنودی'

اورسس برده اورگی توبان بوبوب
بولمه اورگی حق آره كیمنرحی
بعص وقت بكرلك بیت كیلوشه
كورگاله دوشمنلرالك بسون اچی،

۹

ملتكه حادم اولعان عشی رعه
بو دنیاده نصیب بولماس راحت كورو
هر اشلك حقیقتی اوبلاعانده
كیشمس، یوق باراشی اوبلاب یورو

یخشی‌لرعه هیج وقته عادت بولمس
قایغوسی یوق كشی كبك اویناب كولو
هیج برده كامل ایرده كورنمگن
حماسر راحت ایه عمر سورو

قــایغو حسرت مشفقنده بورو ایــب،
وقت ینمای هیچ آدمغه بولمــاس اولو.
باشلاغن باشچیلری بومغــاده
مست حالی صوعه نوشکن توزدای ارو

دشلاوچی یول باشمی بولمــغاسده
بتك سگل قیبش بولمه دروب کرو
اور سر صرسرــق هم بارامــاس
اوتغه دسقان پسی کدك کوب سبکرو.

۱۰

ایلیکتریك فانارینه خطاب.

نورك ایه یاقتی بوله بوتوں ملا (ـو)
سو نورکی هر بر کشی ملده آلا
اوتسر یبوب یاقتی‌بو غان، ترسه بولعاچ
اورغ ن حق مبراں بولوب کورون صالا.

توغری بولغان اورن آغاچلر باشنده
دبوب نوره اورام وــك اورناسنده
اورك کمك نورلی بولغان نورلی بوزلر
آســکده سبر اینه صعــاســده

[illegible] библиотека
17 имени [illegible] Вазиди

بوتاق، بوتاق هر طرفغه ترالوب تور
دومرکی گودەك کبی، قایەنك بیك زور
قارە قوسی کوندر کبی قیمعان اوچوب
اورام بوبلاب حتی یوری، قیبوب حچوب

صری کورب، دیمك‌ممكن بەمنی قوباش
اورتەدە اوتورەسر کوتاروب باش
اوصەسر، اوصالمی قیبەم دیسە
بورك ایل باشەرغە قیەسر دش

یراق بردن کورو‌ەسر بولدر کی
بەبن بردن قاراغاندە کوبلدر کی
هیچ کشیگە سور بوشماسر هیچ وقتدن
اور اوربە تبك ناماغان بوقو کبی.

قار یاوسە بوران بولوب اوسنگرگە،
ئەال نیدای حیات حاصل بولا مرگە
سر پادشاە، هاربەلر تعظیم ایدوب
مرحبا دیب آلتون کموش ساچوب سرگە

اول قارلر بور آرەلاش کورنەدر
کوکدن یاوغان کمش کبی کورمرگە
بوری‌مر شادلق ایس آرلی بیرلی
زور عسمت بسوب بوی اورمرگە

اوتسز یانوب اوتومسز بو بر فرق
براق یردن کیلوب کرگان یلغرچوق
یورو کرده آچولاسو کورسمایدر
کیره‌ك بوزلرحبلی بولسون، کیره‌ك تنق

درچه‌گر قایسه‌سر. بر زمان سر،
شهرنك هر یریسه یاراغان سر
نعصی کرکوب کیتکان روزرو، اوبگه
اصده، سر بارچه‌گز بر توغسان سز

آلماس کبی آمه بیره، هر بر بوناق
هر وقتده آره‌گرده زور اتفاق
صاف، صاف بولوب اوتورمسر بررمتدن
بویلرگر بر تبگردر یوزگر آق

توسل ایل کوب دیرلر قاینه اشدن
آقچه ارلاب توروب کیتکان ساعت سندن
حالی سنکان بوبل فقیر کشی‌لری
تاشلاماسر بچارکوروب دهی ایسدن

یورگدن بیچارالر قیس مایده
آز بهاعه خدمت ایته بولار دیده
فقیر دیمای آچق یوزلی کولوب تورغان
سزنك کبی آچق یوزلی کشی قایده

بوقتی بیردک هر کشینی تیگز کوروب
دی، دمیرنی اوگی دمای، ایگو کوروب
حال ایله بیان ایدوب اوتره سز
حقیقتنی اساسلی بر بیگز کوروب

بر فائده‌لک؛ فکر انکان هر عارفکه
دبیل بولدک بو کونده‌گی معارفکه
قیلغان اشلک نیچه مک فات آرتوب کیته
قیاس قیلوب قاراعاسده مصارفکه.

سری کشف ایدوچیلر بو زمانده
بر مبارک اوردن آلدی بو جیانده
نوری حکمت تورلی سرلر ظاهر اولوب
حیران ایدر هر اشلرنی اویلاغانده

بر الله‌نک قدرتنی قیلوب اظهار
یوق بولغان کوب صری بار قیلدیلر
کوک یوزنده بالقراغان باشن کمی
واباراری بر یوزنده اونسر بابار.

۱۱

تیلمدی بو دنیاده هیچ زمان حق
حقه مخصوص بو جیانده حقی نایمق
سلولرنک (۲) سق دیگان کوب اشلرین،
حلولری، باطندر دیب اویلاغان چاق.

۲) حق کلمه‌سی [illegible]
[illegible]

زمانده کامن بولوب اوتکان ایرلو
بو زمانه قاراغالده بولدی احمق
باره توزغاچ شودای قرق زمان کیبور
دایم بولور بولزغه‌ده بل اورالماق

۱۲

اوریفک عقیده تطبیق:
- ایدوب دینینی هر ملت
بوتکا جولی بو دینده
بیچه دین بیر بورلغیدر
خدا، اخلاف اسل
بیر دینلر کتاب امری
اونیدیل ویغیریبون
یرم قرآن قوسقاندر
هیسی قتل ایدوب قاس
قسوب اینمادی تیوبه‌ی
شوکونش بوکونه هیسی
بو دنیا ضرب قیلدر
بی آدمده هر زمان
گسه قیمق عدت اولمش
قولک موزمه دیکن یرگه
آدم قوی صورلغاندر

هـوای نفسیمه آلـدام
مدی انسان هم خاتونلرغه
حتون لرنك سوری ایله
آتالـری حـور اولغاسـدر
بزنم تعبیرچه بوکونده
بمدن لی دیـگان ابرلـر
خون انسانلری مسلـك
صـوررلو برنه نولغاسـدر

۱۳

برحضرتنك اوتكان اشلرينه تأسف ايدەرك انشاد ايتديكی شعریدر.

بن آحمق کوب اورنلـرده
اورسـر اختـلاف ایتـدم
بو اشلـرنك بچـارەسـن
بـس ایدی اعتـراف ایتدم
کونکلده یوق ایدی انصـا
اورون آلمشـدیر استـعداد
حقیقتـکه بولـوب مسـکن
عمـرنی اسـراف ایتـدم

اورمدن باشقه استیمر
کیره‌ك نسون کیره‌ك دولسون

اورمنك قیدیه‌سی اوبلاب
بوتن رنگه حلاق ایندم

اورمنك نیمسی بمسی
اوبامدم کوتردم بش

آلاری بن شجوك کوردم
اورمی گوادی ایندم

نه انسانسك، نه ملتسك
یامده یوق ایدی قدری

مردار اوامعن شیدن
نام دیدمك لاف ایندم

بن ایدی بو صفتلری
عار دیب ایلادم بوند

حسد، ریا، کبرلری
فسی ایدی حق ایندم.

١٤

نکا راحت کورو نصیب
دگمسی یوقسه دیبده

شاد اولمادم بو دنیاده
نه کوندرده. نه رویده

بعضه نورلی پلان قوردم
مری قاپمای قرلدی هب
ایدرلر صورتن تبدیل
ثبات یوق هپ اشیاده
نیجه کامل، مفصل دانالر
راحت گورمای اوتب کندی
بوی کوروب مجد مجور
اولور اشعری انشاده.

۱۵

اگر انلار بزه دوس‌من دیسه‌لر،
بزم دوشمان بولو معمول دگلدر
طاهردن دوس بولورمز آنك شیك یوق
حقیقت دوس بولو مأمول دگلدر.
عداوت گوری برله باقسه آنلار
بزم دشمان بولو مشکل دگلدر
حدرت قبلسه‌لر بزده صبر یوق
آنکچون بر آلارغه قول دگلدر
آلار مشغول معارف هم علمگه
بزم مست نه‌چون مشغول دگلدر
بیان یرده بزم عشقده باتمق
سعدت یولی نوعان بول دگلدر

هر اشده بر آلار فاشده مسئول
بزم فاشده آلار مسئول دگلدر
ناهچسر مالق ایدوب بوتارعه
بزم ملت بالقلی کول دگلدر!
آلار اوگمه ناتارار صوامه تاربور
بلهسر مستبدلر صوب دگلدر!

١٦
اهل اسلام

سده بك بر عادتی شول
آه اندر مواعاج عربت
فوالده فرصت دروقده
هیچ زوال بوق بر که دیب
هر کشی قسور شکایت
ههمر دنك دردی ان
امادردگه درمان ایدن
بوددی هیچ برطبیب
بورمانده اسلامڭ تنوه
کسری بیدان ابدی
بویله تورسق اوبه شوکت
بزلره بومار نصیب

اسلامك بو تقديس [illegible]
[illegible] دوشمانلرى

[illegible]

[illegible]

١٧

[illegible] ابيات:

[illegible]

علم دریسیدن بوشقه توروب فلعان قوملری
علم اهلی قوم ویلك، بوگن دارالمان حمار بلدم

جاهل اومن جهانده سعممڭ توری ردالنده
آخرنده بولاربڭ مرحص، دعیڭ در بلدم

علمسر بر حیاتی وار ابدەن اسەسی سم
شو عمم سبەسندەن بر انەی دە بار بلدم

حیثیت حمیەاسی هلاك ایتمڭ اوجون كافی
عملت جمیه اسی، سدهس طمار بلدم

جیالتلك صررن . برقملی بو ئیم غرض
دكن باهر بو ئ بیدە، مسلس دیگە صار بلدم

جاهل اولسانڭ بومان هیچ سسکە اعتبر بوقدر
علم بولسە ضعیف ولسەدە بن آی کبار بلدم

١٨

بەن بولدانی سك دوشمن
اولوسد اقتدرا البلر
اگر دوس بوسه اول سگ
سوگی انکرا ابلر
جسمدن آزاد ابتسڭ
اوسنڭ قدرگی بیلمز
سن آق ابدر بولسڭ
اوسنی بوز قاره ابلر

یمان یانده: یمان بعشی —
فرقسز، جملـسنی بردر
بهاسـی یوق اصل ناشفه
دره ذاش اشترا ابلـر
اوریسڭ کعمسه شـلاق
اولورسـه سر آچر ایدوب
یمان سور اسـن سکّی
بوره الـمـق یاره ابـر

۱۸

سن کوردڭ کوره دوشـ
مـان امسڭ نمـاس کی
ىراسرى آعـر اشه قوشـ
مـالعـن نمـاس کی
آلدادڭ ىك کوب زمان
عـمـن ابـدى ملنسرم
برده عمس نسمدده فـوشـ
طـالملڭ نمـاس کی
باشغهلر کوروں آچرسه
ىی اوچون ایجڭ پوشـار
سـوقسه فعطکمی مرص.
سـلصلعڭ بنماس کی

حق ظهور ایتدی بو کونده
آندیلر حسن شیطانی

آنسده حق یولدزی
شیطنتك شماسی کبی

یا یارب! بیر سنده او [illegible]
مدرس بو [illegible] [illegible]

من ایدوب بودك هلاك [illegible]
[illegible] [illegible] کبی

۲۰

اصلاح ایتمك ایستر ایسه [illegible] احمدعلی
آرزلی [illegible] بو ایتکه، شوب باو احمدوی
شو [illegible] بو [illegible] بو اماس [illegible]!
مدرس ایندی [illegible] شوب [illegible] [illegible]

۲۱

آلار معبود دیکان [illegible]
[illegible] ایشه [illegible] قولدر
آلار [illegible] بر [illegible] بوجه
عبدت [illegible] مشغولدر
[illegible] آجه [illegible] کلرکه
عبدت ایلادی انسان

بولای اولمق یکرمنجی
عصرده عیب معقولدر
آلارنك دینی قبلدی
روایت اول جاهل دانلر
نیچه تحریفلره اوغراو
سببدن غیری مقبولدر
دین اولسه هر حقده ار
سای معموده بتکرسون
ترقی هم تمدن‌دن
برم مقصودمز شولدر
اورمنك ملتم حق دیب
توتون ملت ایدر دعوا
حقیقت بوب بو دنیاده
معین برگنه یولدر
برم دیده بوتال ملت.
لری هیچ برده یوق اکراه
دین اوچون یوم محشرده
هر اسن کندی مسئولدر

۲۲

بابلسه بو جهانده تحشی بوندش
مدا اولسون اویوداشته عزیز باش

آغرلغنده سنك بره برابر
قچوب كتمای سكا اوسه برادر

سكا دوشمنده اول هم بوسه دوشمان
سكا دوستده او هم دوس بوسه هر آن

بیچوك قیلسه محبت بنی زماننده
شولای بولسه دخی مال بولماغانده

صفا قیلسه صفا قیلغنده برگه
جفا بولسه، جفا بوغنده برگه

اورندن باشقه‌سه ایتمسه سری
جانك تیك بر صدیق كور موندای ایری

۲۳

تاتارلرنك اوتكان زمانلری.

جانی بارغه ترقیدن
امید اورمه بوا ابرمس

دیمك ممكن كبشر آغه
برن برسینه قوشقاندن

باناریك بر زمانلرده
اوصلدیب شیرتی چقمش

اوصالمی قیلا نیکن
کنی تیبور هم احساندن

بار ایردی بر زمانده
یادرلرده دهی شوکت

او شوکت قوللردن کندی
ندی قوللار قوشنه یاتقدن

خوق ایندی سون دمده
تاتار اسمن ایشتکانده

خوق ایتمش کنولکی
او غیرتنی آرسلاندن

آلارنڭ غیرتی برله
او زمان تترادی دنیا

غرب برله شرق خلقی
امیداوردی غربرحاندن

او زمان عادتی ایردی
توتاسری عرب قیمقی

عدت برله غارت ایتدی
بری موندان بری آندن

اگر تبدیل ایدرسه
شو غیرتنی معارفکه

تاتار آرتق نور وپده‌س
جهانده جمله انساندن

شو غیرتکه تاتار مغرور
ایروب عشنده قلمشدر

غربتلەی غریب اولوب
یوللردن آرتقه قاچقاندن
تاتار دیسه ترك ایسکه
ترك دیسه تاتار ایسکه
توشار توکون بو یرلرده
بولار برگه قاتشقاندن
آچمارسه آشارغه دیب
آرسلان آغزی آچسالر
آچدی آغزی آچدی
آلار بوسری قسقادن
آغر محنی کورمسه
کشی ستمر دوسی کمدر
کورب محنت فرق بیسی
بولار بوسری دوشمان
کوردی باشقه منبر
بیحه فرسه بیوك یردن
لاجبرعه کبمجیت یوقلر
توبان یرلرده اوچه‌دن
بوکونلرده عدت اومش
عمدکی قوراب اینمت
بونت سیری کوبراشدر
قراب یره صوعشقیلی

قلم بوله یارلمش کوب
کلاملردن چهار معنی

قنم فارسی نمسه کم
ایماندر کوب فرل قالدن

٢٤

آلار بردن ایرتاشدن
نرث قسلمدی ر عرش

آلاردن سن ایرتاشدن
برك اتمام بنارامی

اگر بلمه اسدی مدت
دهنی ز کملهك کون

غسمت دیب بلور ایدی
دنیاری برده بارسی

آلارغه اوما دوش عمران
ه. اشارى غمه س دس

آلار آمادر کوشدن
بویر کورگان کمارامی

اگر سن ایمد اتسدڭ
آلاردن آرنده بولمرس

نسگم یوق بر وقتلرده
آلارسر اعتبرامی

کشینک مصیبه قرمه!
مصیبه‌سی اوراق اسنه!
آورعه اجنبیلر النده
آلار سرک قبرلرمی

٢٥

بر تاتار شاکردینک قزانده مشهور خان مسجدی‌نک مناره‌سنی کورگانده انشاد ایتدگی شعریدر:

هر یاندن بوزاوب، کوکاره جیمش باشنی
بن بوم بلدرماس کیده، آیه‌ده ر ... تاشنی
بوده کبین شکایت قیلدیغن هر بر باشنی
قلبمی‌منک پاره قیلدی، شول کوراندن مسجدی

بر زمان ... اوقتابر ... ادی
قوم بار هم برکت مسکنی قران ادی
اولوننی صویر ... کوراره ... ایدی
قلبمی‌منک پاره قیلدی، شول کوراندن مسجدی

هب کبیسه اولیاسی ... ایچون
التفاتک ... آلدینک نه‌چون
اهل اسلام ... صالدینک نه‌چون
قلبمی‌منک پاره قیلدی، شول کوراندن مسجدی

بر وقتده سنده توردی اهل اسلام عسکری
شوکتک شنی بو کوهده دیدی مکثین بری
دشقه برشبری اولدی اشوکون اسلامبری
سمی مث پاره‌یسی، شوکوراب حال مسعدی

سن امیداورسه [illegible] رامدی اوره دك
[illegible]
[illegible]
سمی [illegible] شوکوراب [illegible] مسعدی

٢٦

صاندوغاچلر.

بر [illegible] اوسکی [illegible] آعجبر
آ [illegible] آرالاشلر

[illegible] اورون [illegible]
اوچوب [illegible] اورن کوب [illegible]

[illegible] صوك
هر [illegible] سوری [illegible]

[illegible] آعاسرعه عشق [illegible]
[illegible] شمه برگه [illegible]

[illegible]

۲۷

دنیا طبیعت

[illegible]

۲۸

بر تاتار شاگردینڭ اوز حالندن شکایتی.

[illegible]

تورلی یاقدن [illegible] [illegible] هیچ [illegible] کسی جیکماس الم
عالم یازام توتوب قلم بن [illegible] بلمای کم بلاسون
تکرار اوقلور.

بیتم کیبی [illegible] یاشده [illegible] توقل بلماسده
کوب فیکور کیلدی شونده بن بلمای . . . تکرار.

[illegible] اوقوب [illegible] شونده اوشبو یاوز مدرسده
[illegible] آلمادم آر [illegible] بن بلمای . . . تکرار.

اویلامادم آلدم آرتم [illegible] یاشدم
[illegible] تکرار.

[illegible] [illegible] [illegible]
ایندی [illegible] تکرار.

کوکرا [illegible] [illegible] اکی بتم ایچکه [illegible]
[illegible] تکرار.

[illegible] اوقسامده بلمادم تل
ایندی [illegible] مشکل تکرار.

مسطق [illegible] اوقوب [illegible] [illegible] هیچ
شوبڭ اوچون حسرة چیگه‌م [illegible]

استادمه تورسام قارشو دوشمن كورب ايتدى آجو
آتڭ اشى هپ تالاشو تكرار

ديدم زمان باشقه صنعت * فكرى او كيب برتسى اوزرت
اسكى ارگه بندى ره‌ب

بڭ بوبيى ياتلاق ايسكيلرى نمى تشلاق
حواب يرزى مولدن نرحق

تصنيفى دكلامس سو ويلده بيرهس كوب لاشو
سوشى اش مولدن دچر تكرار

آرم اورشه قيتسام اوبگه ومحمدن دالدك بمگه
بالام ديبوب زحمت چيگه تكرار

عاشق هوا ملرسه‌ده اسب پيلدق بيجه سمه
كوسور رده هم كيجه‌ده تكرار

بنم حالم شوبله ملت بدن ايمدى كوتمه حدمت
علم يوقدر بنده، حكمت

ايمدى دوستلرى اشلارگه اش بمه سمى اش اشلارگه
اشلامسام يوق تشلارگه

هرم يوق كون كورلك آتاب احوب اونكه زرت
مولدن آرزق دارمى عارلك

اشلاب آلچه آلور ايدم مولدن دحى يوق ايسدم
ايمدى كويدم ايمدى كويدم تكرار

بزلر شولای قالدق بوشغه
اوخشاب قنتی بوق قوشقه
بری تلمای تتون قشقه
تکرار

[illegible] آرسلانلر
تنرشکر سز نوعانلر
اوقور [illegible]
نرشکر [illegible] شاگردلر

سز ورده [illegible]
[illegible]
اسمکنری [illegible]
تکرار

[illegible] کندی [illegible]
سز باشلرنی [illegible] اوتور [illegible]
[illegible] امدی [illegible]
تکرار

وقت اوته وقت اوته
ملت سزدن خدمت کوته
[illegible] امدی [illegible]
تکرار

[illegible]
[illegible] آلاری [illegible]
بزده شولای [illegible]
[illegible] شکردلر
تکرار

بندی دوسلر امید بزده
امید قالدی یاغمر سوده
برلر باشمز دیسه‌کرده

بو خورلغی آلوب ایسکه
گرشگز سزلرزه اشکه
آلداماگز فار، بش‌که
تکرار

ترشگز اولسگن گدجه
مدت راحت کورمگه‌جه
نیگر عمر سورر اگه‌جه
تکرار

نوگس دریك آنالر کیم
نیگر نوعلی ذی هر کم
برگه سورم ایتوب بتلدم
درشکر زاش شاکرد م

۲۹

*هرکندك بارچه‌سی اعدانه مسکن اولسون
آسره نعمت اولسه، بزه محنت اولسون
هرکیشینك حقی باردر، دیه‌که بو اصل وطن
آسره عرب اولسه، بزه خدمت اولسون

محکوم اولعن ملتی قسمت حکمت وار ایسه
و بناسی وقف اوین حکمت عدهٔ نکمت اوله سون

اوراشو فسون اوری ایدی نارینك ملتی
آه را عدا آلدا و یورگان بو ملت اوله سون

٣٠

سعادتکه ایرشمك ایله
دالی کورمك بوگرمك بر
برقی توساس نوبهار
بزم ارباب همتده

سانار سامن ابتکارده
حیات ایسلره موشدی
ناداردن تاج نوشار اسکه
قصور اولمارسه خدمتده

وتن ملت حال یافسق
بر انسان حسبه اوحشار
بر انسانك جمیع عمری
اونارمی؟ بار نعمتده

عصرلرچه حکم سورگن
جنگیز بر تاتار ردر
بولوب غیربلره عبرت
عزیمت ایله غیرتده

بو احوال آماشلدی، عشک
سی کیلدی اش نچارالدی
اوعیرب کلدی نور شلدی
... ر و ... سلدی الغلده

٣١

هم مقصودمی بیره ن،
امیدم کسدیلر آیلر
نگا اوب قیلمادی وفا
ن آگا هم وفا قیلمام

صف قیلغان کشیلر هم
بزه باشقه کشی لردر
دیم مست صفا قیلمای
بو دنیاده صفا قیلمام

اورمی قیسهو جفا
براماادم ن آسوی
شولای بولعچ اوزمدن بش ـ
نه ی ن هیچ جفا قیلمام

٣٢
انگلیزلرنك سیاستی

هر یرگه آیق باصدی بوك چاقنی
گویاکه بو دنیاغه بولار حقی
انگلیزلرنك سیاستنی نظر اینسانك
بولارنك حیله‌لری دیلی ایلی

عربلر مصرغه‌ای اشغلمای
آوروپانك هر یرسی بولار یاقلی
طمعردن بولر ایپ سفر ایدوب
بوراله کوروبر یاخشی آتنی

هر یرگه ینشکان مکر اینسانك
اویلارسنك ایلی شلی بور قدنلی
عدالت دعواسی قیلسه‌ده
مسماغه دیجوری قزل صاری

هندکیلك برن بوتمن برن قلغان
اوچنچیسن دارغه دیب قومه توتدن
دورتنچیسن آتناغه دیب صالوب قویوب
آتنارم دیب بشنچی‌که قیح چاتقان

آقتاروب آلتنچیسن ارلای همان
کیره‌ك دیدی یدی‌که دیب بیر یمان
قیلده سکزسه قولغه آلوب اویناگه
توقوزینی بولوب غائب بولدی یمان

آلار آوچی، مسلمانلر بوتوب قویان
عاقل بیمان بیچاراغه قیلور ربن
ئلکمای موکار چابلی قاهکر
کیلوب بتوب تونماس بوروں بیك تیز اویان

آلارنك قورساقری عاننده رور
برکیده صبحای قاماس ددی ایران
آرباده رخشی برلر نعمه‌گی‌لر
آلارنك کورارسی قرقنو عمان

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

تن آورتقاچ ایشنوه مسلمه‌لدن
شکایت آوازلری تورلی یاقدن
الخاصل تورو میوش اوزك صاقلاب
مسلمانلر برسی هم برسی یقلاب

آوروپالر هر برسی بر صفته
یمان دیوب یزوب جوابی بر مافصب

۳۳

دورقاتلق ضوری

[illegible] ۱۹۱۰ [illegible]

دنیاده قورقاق بولو ایك زور یمان
خصوصا هیچ یاراماس اوشبو زمان
آلارغه آلار کبی عبرتی بولا!
موکر حالی قورقو بیتو آوروپادن

قهرمان آتالرنك عبرتلرون
یر یوزنده برگانك بوتن بکدن

هر وقتده دوری ایسه عمری اوزه
نی اوچون ضرار تودق سر آتادن

اروپاده قوت آیاغده تولغان شاو
آلار برلك آرب آتقه صالالر بو

بر صاملر ظمعدن دورت بش عصر
آراسده بر ساعتده تورمادق صو

انور سورن اته آلمای تورقوویدن
مصاحبت اهللـری بویدی صافـاو
آتدن یتیم قالغـان بالالا کبك
کوبی توبی آلار برکه بولدیلر یار

زبان اوجون یوق اورنده سوز جعاروب
برکه دیگان حکمتی تیز جعاروب
بو سوزنه فائده‌ی اش، دیگان بوتوب
آلار برده قاش یاصایبر کوز جعاروب

بیتر هر برسه‌دن بولدی آزراق
توشه‌دق هیچ وقتده آه، ایلادن
شوندی بعد اتوب بوروه‌سر
هیچ بر وقتده توروه‌ندی زبهاردن

آلارغه بر اتی دیب صوراب بیرو
نیه‌سی بردی آورغه صوراب دارو
آلارنث برده بیرگان برسه‌اری
انگار نیر بوده دیب بوش قالنارو

صورابوب بر بارله آلار آلدای
آلدیمز دوات آبای صبر ممان
هر بر انسکه بث بیرار دیب قراب تورساق
قدرماسدر بارز حقوقنی آلار آلمای

آلارنث فکرلری هب قسوده
بنارمز شکر کمی اروب صوده

[illegible] آوریم
[illegible]

[illegible]
[illegible] کور صالورم

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

٣٤

[illegible]

راب اشدی شاعری [illegible]

[illegible]

[illegible] عشقی [illegible]

[illegible] اصحاب [illegible]

[illegible]

[illegible] اسلدن [illegible]

[illegible] اولور

[illegible]

٣٥

١٩٠٦نجی یلدن ١٩٠٧نجی یلغه وصیت

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] عیر [illegible]

[illegible]

[illegible] آیاق اوینلاغه

تأثیر [illegible]

[illegible] عوام [illegible]

[illegible]

عالم برله حاصل بری توشوب برکه
اوبراسدم هر برسی برلاشوگه
بو سورم حقنی تبر بلورسز
کور صالمه‌گز اون بدنی اوکترگه

یاپون ایله روسیه‌نی کیشلدروب
آنده صلح، بو اورتمه ریئل کروب
بو مگده نونر بورده آلطنجی یل
هر بر اشی بر باشلادی بو بتروب

قوشلقیلر بر اورتمه باش کشی‌ا،
باش‌اردن اسدی حوق باش کشیلر
هر کشی‌نڭ حقی بیگم بو سون دوب
قچردی‌بر، صبالی هم آچ حشی‌ار

هر شهرده قرمه‌لر آقی بصوب
ظالم‌اولك سوارلدی وبی قچوب
باش شهرده، بش کشی‌ارقملی اوجمان،
حقنی بوقتملسز دومب آچوب

کیلدیلر اول شهرگه بدگی ایوار
بر قلبی قرق ابتوب بولگان ایرلر
آلارنڭ توغری، آچی سوزلرندن
دار بعلادی پیتر بورده کوڭگن ایرار

آنداغاچ تاراندی، بولوب مجبورسز
زمانڭ برکه قیسغان ظلمی کور!
وعدەسینه کوب اورینده قیلدی خلاف
اون بیجی اوکتبرده بولدی منشور

بو یلده اویون بولدی بوما آتمق
زور سعادت عن قیلدی اوت یاقمق
باشلردن ملتق آتمق تل اوراتمق،
آلارنڭ عدتری بولدی آصمق

بو کونده کوب اورینده شوب سبر دور
آصدی بو دنیادعه باشا بر بور
آر بولسەده هر طرفعه یول آچلدی
بولمەدی بو جهدن برده قصور

بو ینده قوزغیدیلر مسلمنلر
اولرکه قریب بولغان غریب حاللر
حرب یوری ایله بورلادیلر
امراخعه قرب بولغان شول ایراللر

اسکه‌آلدق عمر اوتمش بیت کوب‌آدمی
دیومدن محروم اولمش بالاغاچی
بر ینده اوسمو اشلر آر دیمدر
بکی دگل سر آودارمق زور آغاجی

حقیقتی خوب تشبیهه بر [illegible]
[illegible] [illegible] یکانروب
کشی اوله صور ایکن کشی اری
طبع [illegible] داره [illegible] خوش [illegible]

روسدن [illegible] [illegible] ری
[illegible] اوروب اری [illegible] عرق
[illegible] اوری [illegible] شر [illegible]
[illegible] [illegible] دوری هم [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] آسوب [illegible] ملای
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] شولای

[illegible] اولدم [illegible] گنتم [illegible] اشلارم
[illegible] [illegible] [illegible] ابدم
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ادلارم

[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] اوزیرکه اولوب [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] سلام.

۱۹۰۶ نچی یلغه ۱۹۰۷ نچی یل‌نڭ جوابی:

ایرشـدی سلامگز بـز فقیرگه
سز کیتدگز کیری کیلماس براق برگه
وقت یتوب غیرت ایله اش کورسته‌ای
بله آلمایمن، بو وقتلا، نرسه دیرگه

آفربـن! غیرت ایتدڭ یـل بوینچه
طبیعتکه بیك مـوافق یـول بوینچه
اوڭ طرفده فایده‌لی اش کورنمادی
ایندی شاید بز کیتارمز صول بوینچه

بولگزغه، فدا ایدوب تن ایله جان
غیرت ایله دائم اولڭ سن آرسلان
بعض وقت سز مغلوب بولسا گزده
اصلده بولدی مغلوب سزگه دوشمان

مونده صوڭ نابشردگز بزگه اشنی

اوزگزگه بیك معلوم کوب کشی‌گه،
حال قدری باطرمز اونکون تشنی

کوب خلقنی اوزگزگه فاراندگز؟

بز ایندی طروشورمز جیگلماسکه
سز نی ایچون نارانـونی باراندگز؟

بر تارالدی ایندی دخی بر تارالور
باره تورغاچ کوب خلقه غیرت آرتور
کوب ایله آز خلقلر اوینا سه‌لر

باشقه بولور بز یدنچی یلنڭ اشی
نق توشونور حقیقتکه بارچه کشی
قان اچارگه هجوم ایتکان بوری‌لرنڭ
توقتاماسه اوشبو یلده صنار تشی

موندن صوڭ بوری‌لرگه قوی آشانمام
انشاء الله حال قدری غافل یاتمام
بیك آزغنه کشی‌لرنڭ کیفی ایچون
بیچاره آچ خلقنی هیچده صاتمام

میدانغه بو یل چغار زور تبدل
بو اشنی قویاش کبك بیك آچق بل
کوب یاشلی یغمورلرنی کورمابنچه
گوزل‌مانور منظره‌چیکه آتماس آل‌قزل گل

دوشمانمن ایسکی اشکه بن اوزمه
مستبدلك ترکیبه‌ده اوشبو کونده
یدنچی یل شو ظلم‌لر تمام بتوب
استبدادنڭ اسمی قالماس یر یوزنده

عبرت آلدی کوروب خلق برسی برسن
بله توروب جنایتکه نیچك تورسون
جانی‌لرنڭ یدنچی یل جنازه‌سی
اوقورمز، ایندی وقت، آلار یتسون!

دنیاغه کیدرومز باشقه کولمک،
قایغو حسرت صوکی، بولور اوبن کولمک
شول میندن توروب قالغان مالەزنی
وارثلرگەتیوش بولور بو یل بولمک.

بالغ بولغان بالالری بولماس آلداب
آلداشمای کون کورونك جارەسن تاب
توغری بولسن باره آلماغان کشی بولسه
توکر فاسقنك بیتینه اگر اوچراسه

هر زمان قایغو کورەم تاتار ایچون
باشلرینه کیلەچك کون خطر ایچون
باشقه یوق، فقرەده قاراب قاله
چقارغانده حقارنی صاتار ایچون

هر نرسه بو دنیاده ایکی یاقلی
طاباق باشی بزگه توشدی موکا جاقلی
بر مکده توقز بوزده یدنچی یل
بولور حقلی

هر سعادت بو دنباده کیلور آلماش
قارانغو تون اوتوب کیتسه چقار قویاش
کروانلر صاغ سلامت باروب بتار
تورقنچده برسن برسی قیلسه یولداش.

بازغان بو شعرنك کوبی خیال
خیاللرنك بار بولووی بیك احتمال
خیال دیگان بیك کوب اشلار حق بولورلر
خیال ایل همت ایدوب اشکه توزغال

۱۹۰۷ نچی یل

ملتم اولغانغه تاتار بنده اولدم بر تاتار
برگه بولغاچ اصل جنسم برگه بولسون آه‌زار

آلغه کتسه برگه کتدم تاشلامام بن بونلاری
ملتم آلغه کتار دیب، حسن ظن بونلره بار

آستون اوسکه قیلدی آنلر دنیانڭ اوتکان زمان
شونلره منسوب تاتارمن دیب قیلرمن افتخار

❋ ❋ ❋

عفوری سن اونتمه! ملتکنی
صرف ایت اوشبو یولده همتکنی

داوام ایت اوشبو یولده کوب چالشقل
بلور ارباب همت قیمتکنی

تاتارنڭ ذلتن کور هم ناموس ایت
دیمه ذلت اوزگنڭ ذلتکنی

تلف اولساڭ تلف اول اوشبو یولده
فدا ایت ملته هپ زینتکنی

صوڭ

Национальная библиотека
имени Ахмет-Заки Валиди